

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi titkár
Budapest, VII. Aréna-út 64. szám.

Kiadó és laptulajdonos:
a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Kiadóhivatal:
Kecskemét, III. Csányi-utca 3. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Klis Lajos elnökhöz küldendő
Budapest, VIII. Mosonyi-utca 8. szám.

Előfizetési ár egy évre
tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnokhoz küldendő
Sopron, Siketnémák intézete.

Tartalom. Meghívó közgyűlésre. — A vak-siketek tanításának multja. Adler Simon. A számtanoktatás anyagának gyakorlati feldolgozása. K. E. — Szakirodalmi szemle. Pedagógiai megfigyelések. — Hivatalos rész. — Vegyesek. — Beküldött könyvek, füzetek és lapok.

MEGHIVÓ

a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének

Sopronban, a Városháza dísztermében, 1911. június 29. és 30-án d. e. 8 óraker tartandó

Rendes közgyűlésére.

TÁRGYAK:

Június 29-én, csütörtökön:

1. Elnöki megnyitó.
2. Jegyzőkönyvhitelesítők kiküldése.
3. A titkár évi jelentése az egyesület állapotáról és működéséről.
4. A szerkesztő jelentése az egyesületi lap állapotáról és működéséről.
5. Az évi zárszámadás felülvizsgálása.
6. A választmány által benyújtott költségvetés megállapítása.
7. Mihalik Gyula értekezése: Új eszmék a siketnémák rajz- és kézügyességi oktatásában.

Június 30-án, pénteken:

8. Takáts Gyula értekezése: A beszéd-tanítás és a reáltárgyak egymásra utaltsága.
9. Megvizsgálása és tárgyalása azoknak az írásbeli indítványoknak, melyek a közgyűlés előtt legalább 8 nappal az elnökséghez benyújtottak.
10. Tisztségviselők és választmányi tagok választása.
11. Számvizsgálók választása.
12. A következő rendes közgyűlés helyének megállapítása.

Budapest, 1911. évi június hó 1-én.

Klis Lajos
elnök.

Kegler Ferenc
titkár.

A vak-siketek tanításának multja.

Irta: **Adler Simon**, a lovag Wechseltmann-féle vakok intézete igazgatója.

A gyógypedagógiai oktatásnak legújabb hajtása a *vak-siketek* tanításának ügye, mely szintén ugyanazt a fejlődési fokozatokat mutatja, mint a gyógypedagógiai oktatás egyáltalában. Ugyanis miként a siket-némákat és vakokat eleinte csak szórványosan tanították és csak lassan-lassan fejlődött ki a tömegoktatás, akként a vak-siketek tanításával is csak itt-ott és csak egyes esetekben foglalkoztak, míg végre odáig jutottunk, hogy már intézeteket is létesítettek számukra. Igaz, hogy egyelőre az egész föld kerektségén csak *két* ily intézet van, mégpedig mind a kettő Európában, t. i. az egyik Nowavesben (Potsdam mellett), a másik Wengersborgban (Svédország), de remélhető, hogy e biztató kezdetnek nemsokára folytatása lesz és ha talán nem is létesülnek majd *külön* intézetek a vak-siketek részére, de legalább a vakok egyes intézeteiben találnak majd felvételt e szerencsétlenek, hol külön oktatásban fognak részesülni.

Erős a remény, hogy hazánk — hol a gyógypedagógiai oktatás az utolsó negyedszázadban oly nagy fejlődést mutat föl, minőre a külföldön sehol sem találunk példát — a vak-siketek tanítási dolgában nem fog visszamaradni. Örömmel teszek tehát eleget e lapok szerkesztője felszólításának, hogy a vak-siketek tanításáról e helyen megemlékezzem. Legcélszerűbbnek tartom ezt olyképen, hogy az e téren elért tanítási eredményeket főbb vonásaiban ismertessem. Előre jelzem, hogy Bridgmann Laura és Keller Helénről csak futólag szándékozom megemlékezni, hisz az ezek tanításánál követett módszer és a náluk elért eredmény minden gyógypedagógus előtt ismeretes.

Louis Arnould „Une Ame en prison“ (Egy fogságban levő lélek) című művében nem kevesebbet, mint ötvennégy esetet sorolt fel. Megjegyzendő azonban, hogy a felsorolt vak-siketeknek csak egy csekély része részesült oktatásban.

Az első vak-siket, ki rendszeres oktatásban részesült, Temmermann Anna volt, ki a *Carton* abbé által vezetett bruges-i siketnéma-intézetben nevelkedett. Carton abbé „Anna, ou l'aveugle-sourde-muette de l'institut des sourds — muets de Bruges“ című 1843-ban megjelent művében (e mű az első, mely a vak-siketek tanításával foglalkozik) érdekesen írja le ez esetet. Temmermann Anna 1818-ban Ostendében született. Születésétől fogva vak volt és hallását első életéveiben veszítette el. Születési korán elhalván, nagyszülőihez került, kik tőle semmi áron sem akartak megválni és azért már húsz éves volt, midőn Carton abbé intézetébe került. Húsz éves kora dacára még egészen gyermek volt; mindig csak bábukkal játszott és azért azt gondolták, hogy hülye. Mikor az intézetbe került, először is kötni tanult, mi meglehetősen könnyen ment nála; annál nehezebb volt azonban őt hosszabb ideig tartó munkásságra fogni. Eleinte mindig elszakította a kötést, míg egyszer tanítónője a kis leányokra mutatva, jelekkel értésére adta, hogy a kis siketnéma leányok mily szorgalmasan dolgoznak és ő, dacára, hogy már oly nagy, nem akar dolgozni. Ez időtől kezdve annyira megváltozott, hogy még vasárnap is kérte a kötést.

Tanítása a következőkép történt: Eleinte Braille-írással egyes szavakat tanult meg írni és olvasni. E szavakat egyes kis kártyákra írták fel. Ha valamit akart mondani — természetesen ez csak a tanultakra vonatkozhatott, — akkor elővett egy-egy kártyát és nagyon örült, ha ily módon meg tudta értetni magát. Mikor a kezdet nehézségein már túl voltak (éppen e nehézségről nem emlékszik meg Carton abbé részletesen, pedig a tanítás szempontjából ez nagyon érdekes lett volna), akkor a tanulás aránylag elég gyorsan ment. Azután az ismert szavakból mondatokat képeztek. Hogy ne kellessen mindig az összes szavakat átkutatni, Anna a használatosabb szavakat külön tette. Később Carton abbé egy rekeszekre osztott dobozt készíttetett, hol a szavak jelentésük szerint voltak elhelyezve. Carton abbé gyakran véghez vitette vele a mondat értelmét, ami nagy örömet szerzett Annának. Egyáltalában nagyon szerette mutatni, hogy a tanultakat megértette. Ha valami különös dolgot kívántak tőle, rögtön felismerte annak nevetségessé voltát. Egyszer valaki a következő mondatot írta fel neki: „Dobd a fejedett a földre!” Anna egypárszor elolvasta a mondatot, aztán felcacagott és fejét keze közé véve, oly mozdulatot tett, mintha a földre dobná és nagyon meg volt elégedve önmagával. Sok érdekes epizódot ír még le Carton abbé Anna életéből, többek közt, hogy mennyire szerette a szép ruhát, hogy mily szeretettel ragaszkodott a kisebb leányokhoz, kiknek mindig igyekezett segítségükre lenni stb. A tanításról magáról, dacára, hogy eleinte elég jól ment, végül így nyilatkozik Carton abbé idézett művében: „Nem kell külön megjegyeznem, hogy ámbár Anna nagyon szorgalmasan tanult, mégis néha nagyon sok időben került, míg egy-egy lépéssel előbbre jutott és hogy néha a legkitartóbb türelemre volt szükségem, míg valamit megértettem vele. Es ezen annyival kevésbbé kell csodálkozni, mert e szegény vak és siketnéma leány húsz éves koráig minden tanítás nélkül nőtt fel.”

Carton abbéval csaknem egyidejűleg kezdett dr. *Howe*, a vakok bostoni intézetének igazgatója, vak-siketek tanításával foglalkozni. Ő tanította *Bridgmann Laurát*. Az ő módszere abban különbözött Cartonétól, hogy ő a tanításnál a siketnémák *ujj-ábécé*-jét alkalmazta, ami annyival inkább is felemlitendő, mert ezt a módszert használta, csaknem mindenki, aki utána vak-siketek tanításával foglalkozott. E módszer alapján tanították *Keller Helént* is, azzal a különbséggel, hogy míg dr. *Howe* az *ujj-ábécé*-t csak a tanítás későbbi folyamán használta, addig Miss *Sullivan*, Keller Helén tanítónője, mindjárt ezúton kezdte meg a tanítást.

Bridgmann Laurával egyidejűleg dr. *Howe* egy *Caswell Olivier* nevű vak-siketet tanított, de ezzel éppen úgy, mint későbbi két vak-siket tanítványával, névleg *Reed Lucival* és *Brais Juliával* már kevesebb eredményt ért el, amennyiben ő maga is megjegyzi, hogy ezek az *ujj-ábécé* után csak *némi* értelemre tettek szert.

Nagy eredményt mutatott fel *Hirzel H.*, a vakok lausanne-i menhelyének igazgatója egy *Meystre Ede* nevű vak-siket tanításánál. Az elért eredményről „Notice sur deux jeunes avengles-sourds-muets” című művében számol be. *Meystre Ede* tizenegy hónapos korában siketült meg és nyolc éves korában veszítette el látását. Tizenkilencedik

életévében volt, midőn Hirzel vele a tanítást megkezdette. A tanításnál Hirzel a közönséges domború betűket használta oly módon, hogy egy egész szót irt le és aztán az illető tárgyra tette, majd szétszedve azokat tanítványának kellett újból összerakni. Ő is — mint minden vak-siket — csak később tudta meg a tárgyak és neveik közti összefüggést. Később az *ujj-ábcé*-re tanították.

A tanulásban tett gyors előmenetele arra indította Hirzelt, hogy növendékét a hangos beszédre is megtanítsa. Eleinte Meystre ellentállt a tanítási próbáknak és csak midőn mestere szívat igért neki, fogott hozzá a hangok megtanulásához. Hogy mennyi ideig tartott ez, azt Hirzel nem említi; csak azt mondja, hogy egy év múlva már a beszéd-oktatás keretében vallási és erkölcsi fogalmakat is megmagyaráztak neki. *Meystre volt tehát az első vak-siket, kit hangos beszédre is megtanítottak.* (Megjegyzendő, hogy Keller Helén is megtanulta a hangos beszédet, mégpedig állítása szerint tizennégy lecke alatt.)

A tanítási időn kívül Meystre különösen esztorgályozással foglalkozott, amiben nagy ügyességre tett szert. A Meystre Edé tanításánál elért eredményről dr. Mihalik a vakokról írt könyvében is bővebben megemlékezik, azért fölöslegesnek tartom azzal hosszasan foglalkozni.

Hirzel még egy *Pache Franciska* nevű vak-siket leány tanításával is megpróbálkozott, azonban miután a leány hülye is volt, a tanítás semmi eredménnyel sem járt.

Az imént felsorolt esetek tanítói voltak az úttörők a vak-siketek oktatása terén. Kivülük még számosan próbálkoztak meg kisebb-nagyobb eredménnyel vak-siketek tanításával.

Az idevágó irodalomban felsorolt esetek közül csak a következőket akarom itt felemlíteni.

Morisseau Oktávia, ki 1832-ben a siketnémák párisi intézetének volt növendéke és mint ilyen tizenhárom éves korában megvakult. A leányt az intézetnek egyik tanítója, a *siketnéma Massieu* tanította, ki a leírás után ítélve, a legnagyobb súlyt a leány vallásos kiképzésére fordította.

Olsson Magnus, aki két éves korában vesztette el hallását és látását. Tizenöt éves korában került a siketnémák és vakok manillai (Svédország) intézetébe, hol *Borg* igazgató tanította.

Leibbrand Ferdinánd, ki öt éves korában vakult meg és kilenc éves korában siketült meg. Már járt népiskolába, hol megtanult írni. Szülői úgy közlekedtek vele, hogy megfogták a mutatóujját és mondanivalójukat leírták. 1868-ban a siketnémák winnendi intézetébe került, hol *Pfeffer* nevű tanítója ily módon tanította őt.

Miersch Ágost, ki a vakok drezdai intézetének volt növendéke és tizenkét éves korában minden ok nélkül megsiketült, mire a hurbtsburgi menházba szállították, hol *Riemer* tanította, kinek a tanításnál az volt a főcélja, hogy a beszédet megtartsa.

Martin y Ruiz Márton, ki a hetvenes években *Nebrede y Lopez*, a spanyol intézet igazgatójának volt tanítványa.

Juncar y Reyes Inoncenco, ki vak-siketen született és kit a siketnémák barcelonai intézetében tanítottak. 1874-ben a barcelonai kiállításon bemutatták XIII. Alfonzó spanyol királynak.

Exner Teréz, kit *Wolf*, a wurzburgi intézet igazgatója tanított.

Wenner Magda, 1891-ben került a vakok ilzachi intézetébe, hol egy *German* nevű tanító tanította.

Heurtin Mária és *Obrecht Márta*, kiket a Poitiers mellett fekvő larnay-i kolostorban egy Szt. Margit nővér tanított és kiknek tanításáról *Louis Arnold* a már említett művét írta.

Az amerikai esetek közül a következők említendők:

Mac Cormick Johanna, ki a siketnémák fordhami intézetében tanult.

Safford Maud, kit a vakok colombosi intézetében tanítottak.

Haquewood Linie, ki a vakok cout-dekotali intézetének volt növendéke.

Mac Gior Kata a siketnémák new-yorki intézetének volt növendéke.

Robin Erzsébet és *Crocker Cara* a bostoni Perkins-intézet növendékei.

Újabb időben a vak-siketok oktatásának terén különösen *Anrep-Nordiu Erzsébet* és *Riemann Gusztáv* szereztek maguknak elévülhetetlen érdemeket, mert az ő buzgóságuknak köszönhető, hogy már intézetek is létesültek vak-siketok részére.

Anrep-Nordiu Erzsébet a *skarai* (Svédország) siketnéma-intézet tanítónője volt. 1882-ben Zsófia svéd királynő ajánlatára felvettek ebbe az intézetbe egy tíz éves vak-siket leányt, kit *Anrep-Nordiu Erzsébet* szabad idejében tanítgatott. Belátta azonban, hogy így csak kevés időt fordíthat a gyermek tanítására és föltette magában, hogy külön intézetet nyit vak-siketok részére, mely szerencsétlenek Svédországban különösen nagy számmal vannak. Tervét meg is valósította és 1886-ban az állam és a társadalom hathatós támogatásával meg is nyitotta az első intézetet, hol vak-siketeket tanítanak. 1891-ben az intézetet *Winnernsborgha* helyezték át. Huszonnég évi fennállása alatt az intézetnek nem kevesebb, mint harminchat vak-siket növendéke volt. A növendékeket az *ujj-ábécé* alapján tanítják az elméleti tárgyakra. Azonkívül különféle kézimunkát tanulnak és különösen a szövésre fektetnek nagy súlyt. Az intézetnek, melybe jelenleg a vak-siketeken kívül vak-hülyéket is felvesznek, a múlt iskolaévben 83 növendéke volt. Különösen érdekesnek találom itt felemlíteni, hogy — mint nekem *Anrep Nordiu Erzsébet* asszony elmondta — Svédországban most azon dolgoznak, hogy a *tankötelezettséget a vak-siketekre is kiterjesszék*.

Anrep Nordiu Erzsébet növendékei közül kiemelendők: *Jonsson Emilia*, *Karlsson Moric*, *Nelsson János*, *Andersson Magnus*, továbbá a kis *Mala*, kiről az igazgató az intézet legutolsó értesítőjében nagyon érdekes leírást tett közzé.

Riemann Gusztáv, a siketnémák berlini intézetének tanítója egy *Schulz Herta* nevű vak-siket leány tanításával kezdte meg ebbeli működését. E leány négy éves korában vesztette el látását és hallását. Tizenegy éves korában a nowavesi (Polsdam mellett) Oberlinhausba (nyomorékok menháza) került, hol egy diakonissza megtanította őt a Braille-írásra. 1891-ben a diakonissza elhalálozván, *Riemann* kérték föl, hogy a gyermeket tanítsa. A tanításnál *Riemann* az *ujj-ábécé*-n

kívül egy külön erre a célra megállapított mesterséges jelnyelvet is használ. Mikor *Riemann* a gyermek tanítását átvette, annak még beszédmaradványa volt, tehát megtanította őt a hangzó beszédre is, melyhez *Herta* eleinte nem nagy hajlandóságot mutatott.

Schulz Hertával egyidejűleg volt az Oberlinhausban egy *Steinborn Rudolf* nevű fiú, ki négy éves korában vakult meg és tíz éves korában siketült meg és már két év múlva az Oberlinhausba került, hol nem nagyon akart maradni és mindig haza vágyódott. Tanítása körülbelül oly módon történt, mint a Schulz Hertáé, de az eredmény nem volt oly kielégítő, mert gyorsan felejt és oly nyughatatlan természetű, hogy gyakran — mint maga *Riemann* mondja — az örült ember benyomását teszi.

Riemann működésével az irányadó körök figyelmét a német vak-siketek sorsára irányította és az ő buzgóságának köszönhető, hogy 1906. július 2-án Nowawesben intézetet nyitottak számukra. Ez intézetben, melynek *Riemann* a vezetője — mint azt velem tudatta — a mult évben tizenöt növendék volt.

Ezek a vak-siketek oktatásának multjára vonatkozó főbb adatok. A teljesség kedvéért még csak azt említem fel, hogy hazánkban két ily teremtest tanítanak jelenleg, mégpedig egyet a vezetésem alatt álló intézetben*) és egyet a vakok országos intézetében.**)

A számtanoktatás anyagának gyakorlati feldolgozása.

(I—II—III. osztály.)

Arról akarok néhány szót szólni, miként lehetne növendékeinket arra képesíteni, hogy a gyakorlati életben előforduló, a kereskedelemben, iparban használatos köznapi számismereteket az érzékekükhöz hasonlóan, könnyedén és biztosan használni tudják.

Eljárásom nem új. A fokozatos haladás legszigorúbb megtartásán alapszik. Nem a feldolgozott anyag mennyisége az elsőrendű követelmény, hanem a biztos tudás.

Az I. osztályban rendszeres számtanoktatás nincs. Megtanulják a gyermekek 1—10-ig a számok megnevezését. Számműveletek csak az osztály kivétele előhaladásakor fordulnak elő.

Mindazonáltal már itt is lehet ébreszteni az érdeklődést a gyakrabban előforduló számviszonyok iránt. Amikor az egyes hangokat fejlesztjük: egy, két vagy három gyermeket hívunk ki egyszerre. Rendszeresen már az első csoport után tudják, hogy hánynak kell kijönni. Szavak tanításakor ujjainkon mutatjuk, hogy hány hangból áll a szó. A gyermekektől kérdezzük: melyik az 1-ső, 2-ik stb., hang. Mikor már

*) Egri Margit. V. ö. „Magyar Siketnéma-Oktatás“ VIII. évf. (1906.) 7. szám 154—158. l. (*Adler Simon*nak, lapunk f. évi 3—4. számában jelzett idevonatkozó előadása — amint értesültem — „A Gyermek“ c. lapban fog közöltetni.)

**) Hegedűs Gyula. „Magyar Gyógypedagógia“ III. évf. 1911. 4., 5. szám. *Kleitsch J.: Siketnéma-vak tanítványom.* Szerk.

annyira jutottunk, hogy fel tudják írni az új szót annélkül, hogy mi előírnók, gyakran megtörténik, hogy egyik-másik hang kimarad. Ilyenkor ismétlen felhívjuk a figyelmüket, hogy hányadik hang maradt ki, valamint akkor is, ha feleserélik a hangokat.

Ilyen gyakorlatok után a gyermekben kezd derengeni az 1, 2, stb. fogalma. Észreveszi azt is, hogy akármelyik hang lehet az első, második stb. Pl. megtanulják: pap, papa stb. szavakat, az első hang mindig a „p“, de amikor megtanulják: fa, tó, stb., világosabb a fogalom. Tornaórán a sorba való beosztásnál az 1, 2, 3, 4 több oldalról világíttatik meg, ép úgy egyéb tornagyakorlatoknál is.

Gyakran van alkalmunk a gyermeknek rajtunk vagy társain új kapcsolatot, cipőt stb. látni. Érdeklődnek iránta, mutatják, hogy nekik is van, szüleik vették, sok pénzért. Ilyenkor mi megmutatjuk, hogy mennyibe kerülhetett.

Gyakran látják otthon, hogy különféle dolgokat vesznek, őket is elküldik a boltba. Lassanként megismerik a pénz értékét. Különbséget tudnak tenni a fillér és 20 fillér között. Tapasztalják, hogy 4 fillérért több cukrot kapnak, mint 2 fillérért.

Igy lassan kialakul bennük egy kis számkör, melyben el tudnak igazodni. Minél több oldalulag és minél többször figyelmeztetjük a sok különféle alkalmasságra a gyermeket, annál könnyebb lesz később a rendszerebb számolás. Figyelmüket, érdeklődésüket ezzel felkel-tettük.

Könnyű volna a számtanoktatás további folyama, ha kifejezésbe tudnánk önteni az így szerzett ismereteket. A II. osztályban jól építhetnének ezen alagra. Tekintve azonban a kifejezések hiányát, a beszéd egyenkénti nehézségeit, a számolást nem végezhetjük beszélgetés keretében, miként azt a felsőbb osztályban tehetjük. Más módon kell nyújtani ez ismereteket, hogy ne válják a gyermekre unalmassá, hogy ne keltsen idegenkedést a számolás iránt.

A beszéd hiányával egyedül a szemléltetésre támaszkodhatunk. Ennek sokoldalúságával igyekezünk élénken tartani növendékeinket.

II. osztály anyaga: lásd a tantervet.

Szeptember, október, november, december hóban felvesszük 1—10-ig az összeadást és kivonást.

Az 1-nél nem sokat időzünk. Megmutatjuk azokat a tárgyakat, melyek a szobában egyedül állanak. Rajzoltatunk 1 vonást, pontot, kört stb. Áttérünk a 2-re. Ismertetjük a több, kevesebb, semmi, hány, mennyi kifejezéseket. Megoldjuk az ilyen példákat: 1 alma + 1 alma; 2 almából — 1 almát, mennyi marad? 2 alma mennyivel több, mint 1 alma; 1 alma mennyivel kevesebb, mint 2 alma; hasonlóképen más tárgyakon is gyakoroljuk. A 2-nél rávezetjük a pár és a fél fogalmára. Így járunk el a 3-nál, 4-nél stb.

Szemléltetésnél nagyon használhatók a pontok, vonások, különböző csoportosításban.

5-nél a kéz 5 ujját, 7-nél a hét napjait ismertetjük.

Minden szám körében gyakoroljuk a számlálást, *soralkotást*, összerakást és szétbontást. Közben ismertetjük a szükséges jeleket, műszókat.

Szerintem az összeadást és kivonást helyes mindig együtt csi-

nálni minden szám körében. Tehát nem úgy, hogy előbb az összeadást 5-ig, azután a kivonást 5-ig. Így kisebb szám körében is változatosabbak a kérdéseink és elejét vehetjük annak, hogy később a példák megoldásánál azt mondja a gyermek: összeadom, kivonom. Tudatosan fogja használni a számviszonyok kifejezéseit, s nem akad meg egy-egy példánál.

Hosszabb ideig foglalkozunk a 10-zel. Itt bő alkalom van az összeadás, kivonás gyakorlására, sorképzésre, számolásra. Ismertetjük a fillért, 10 fillért. 10-től szintén egyesével haladunk. 11-nél, 12-nél, hol a növendékek először találkoznak olyan összeadással, amely 10-en túl vezet s amely legtöbb nehézséget okoz, hosszabb ideig maradunk.

A tizre való kiegészítést nem tartom szükségesnek, mert csak újabb zavart csinálunk a felbontással. Fokozatos gyakorlással ezt a nehézséget észrevétlenül küzdjük le.

A kivonást nemcsak úgy gyakoroljuk, hogy egyik számból a másikat elvesszük, hanem: mennyivel több, mennyivel kevesebb egyik szám a másiknál.

Hogy a gyermek értelmesen tudjon számítani, fontos, hogy minden lépésnél vegyünk elő példákat. Ezt az anyagot (20-ig) körülbelül áprilisig elég alaposan elvégezhetjük, amikor áttérhetünk a számlálásra 100-ig. Ebben a körben a fejszámolásra fordítunk nagy gondot, írásbelileg csak házi példákat végeztetünk.

III. osztály anyaga: lásd a tantervet.

Mielőtt a III. osztály anyagának ismertetésébe fognánk, a II. osztály anyagát alaposan átismételjük. Szeptember hóban csak ez a munkánk.

A számsort ezután 10-zel egészítjük ki százig, miközben nagy gondot fordítunk a legkülönbözőbb fel- és lefelé haladó számsorok alkotására. 20-nál főként a 2-es, 30-nál a 3-as, 40-nél a 4-es sort — s így tovább — gyakoroljuk, miáltal jelentékenyen megkönnyítjük a szorzást és az egyszerűségeket.

Az összeadásnál a következő fokozatok szerint haladhatunk: $t+e=20+3$; $te+e=12+6$ (egyesek a tizest nem haladják meg); $t+t=20+30$; $te+t=17+20$; $t+te=20+38$; $te+te=24+32$; $te+e=27+3$; $te+e=17+8$; $te+te=32+18$; $te+te=18+27$; $t+e+e=20+6 \times 4$; $te+e+e=12+7+3$; $te+t+e=15+20+6$; $te+te+e=13+26+7$. Ez utóbbi négy fok a számemlékezést nagyban fokozza s megadjuk az alapot arra, hogy a több számból álló példát a gyermek megtartja s nem riad tőle vissza.

Természetesen megmutatjuk annak a módját is, hogy miként végezhetjük leggyorsabban az összeadást fejben.

A kivonásnál a következő fokozatok szerint járunk el: $te-e=47-6$; $t-t=20-10$; $te-t=27-10$; $te-e=45-5$; $te-te=26-16$; $t-e=20-3$; $t-te=40-15$; $te-e-e=36-6-2$; $te-te-e=24-14-5$; $te-e-te=35-5-12$; $te-e=24-8$; $te-te=27-16$. Csinálhatunk ilyen példákat: $24-16+?$ $17-?=9$.

A szorzást a számsorok alkotásával készítjük elő és az összeadással szemléltetjük. Ha kétjegyű számmal kell szoroztatni, előbb a tizeseket, azután az egyeseket szorozzák, a két szorzatot összeadják.

Az egyszeregyet minden számkörben összeállítjuk, golyóval, pálcával, vonalakkal stb. szemléltetjük, megértetjük és jól begyakoroljuk. Ezzel a szorzás és osztás alapját vetjük meg. Arra törekszünk, hogy két egyjegyű szám szorzatát minden gondolkozás nélkül megmondja a gyermek, valamint a szorzótábla megfordításában is teljesen biztos legyen ($5 \times$ mennyi $= 40$?).

Az osztást előbb az egyszeregy körében gyakoroljuk. A havonként felvett számkörben haladunk. Különösen arra igyekszünk képesíteni növendékeinket, hogy az egység árából többnek az árát és megfordítva, ki tudják számítani. Kérdéseinket lehetőleg sokféle formában adjuk fel.

Ha a fent említett fokozatokat a szükséghez képest szigorúan megtartjuk, úgy növendékeink mechanikusan jól fognak tudni számolni. Az értelmes számolásra a folytonos példázással képesítjük növendékeinket, mégpedig akkor helyesen, ha minden számkörben gyakran felváltjuk a mechanikus gyakorlást példázással.

A III. osztályban ismertetjük még a: $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ törteteket is. Ismertetjük a tört fogalmát. Van egész és rész. Szemléltetjük különféle tárgyon. Megértetjük, hogy minél több részre osztjuk az egészet, annál kisebb egy rész.

A folyton felmerülő nehézségek miatt csak igen lassan haladhatunk. Az anyagot ilyen részletesen talán el sem tudjuk végezni. De inkább kevesebbet végezzünk jól, mint sokat felületesen. A IV., V. osztályban már jó alap után gyorsabban haladhatunk, s helyrehozzuk, amivel elmaradtunk.

K. E.

Szakirodalmi szemle.

Állandóan kísért a kérdés, *megtanítható-e minden siketnéma a hangbeszédre?* Nem kellene-e éppen a siketnémák érdekében — akiket érző, gondolkodó, hasznos, magukat másokkal megértetni tudó embereké akarunk nevelni és a társadalomnak visszaadni — némi engedményeket tenni? A hangbeszédre csak azokat tanítani meg, akik képességük, tudásuk, beszédkészségük, de főleg kiejtésük érthetősége révén az épérzékűekkel való érintkezésben hasznát is veszik a beszédnek? Sok érv hangzott és hangzik el jobbra-balra. Aki figyelemmel kíséri a harcot, megállapíthatja, hogy a siketnémák ily értelmű különválasztásának eszméje mindinkább hódít s az az irány, mely semmi nemű engedményt adni nem akar, hanem mereven követeli, hogy minden siketnéma csakis a hangbeszédre taníttassék, előbb-utóbb kénytelen lesz engedni. És ezt joggal remélhetjük is. Mert aki azt hirdeti, hogy minden siketnémát hangbeszédre kell megtanítani, arra rácáfol az élet. Rácáfol a sok 6—8 éven át agyongyötört siketnéma, aki az életben semmi, vagy éppen nagyon kevés hasznát veszi darabos, durva, érthetetlen és ha tartalmilag talán nem, de alakilag feltétlenül értelmetlen beszédjének. A 6—8 évig tanított gyengetehetségű, rossz kiejtésű siketnémák lelki szegénysége semmiesetre sem erősíti a hangbeszédtanítást követelők álláspontját, hanem mindinkább azt a

meggyőződést érleli meg a szakemberek lelkében, hogy nem minden siketnémát szabad és kell a hangbeszédre megtanítani. De hát hogy oldjuk meg a kérdést? Nagyon röviden felel meg rá *Kische* a *Blätter für Taubstummenbildung* f. évi 1. számában. Négy kérdést ad fel és meg is felel azokra. 1. Melyik siketnéma tanulja meg a hangbeszédet? Az, aki humánus tanítási eljárás mellett olyan kiejtést sajátít el, hogy a hangbeszéddel legalább is kielégítő módon meg tudja magát értetni az érzékűekkel. 2. Hogyan tanítsuk az ilyen siketnémát? A tiszta hangbeszéd tanításának módszere alapján. Ez azonban nem azt jelenti, hogy egyáltalán ne tűrjük meg a jelet és hogy különösen az alsó fokon ne használjuk azt magyarázó, vagy tanítási segédeszköz gyanánt. Természetesen, minél ritkábban kerül a jelre a sor, annál jobb. 3. Kit kell kizárni a hangbeszéd tanításából? Azt, akinek egy évi humánus tanítási eljárás után a hangja annyira érthetetlen, nehézkes és fogyatékos, hogy annak az életben nem vehetné hasznát. 4. Hogyan tanítandó az ilyen siketnéma? Az írott nyelven. E tanítás segédeszköze lehetne az újj-abc és — a már említett mértékben — a jel is.

Azt mondja *Kische*, hogy aki minden siketnémát a hangbeszédre akar megtanítani, az arról teszen bizonyosságot, hogy nem tudja a mi feladatunkat a maga egészében felfogni. Az nemcsak az idő- és pénzkérdést hagyja figyelmen kívül, hanem arról is teljesen megfeledkezik, hogy a siketnémák között olyanok is vannak, akik képtelenek a hangok, a hangbeszéd megtanulására. Azt jósolja, hogy ha mi nem tudjuk az egyoldalú, megcsontosodott, az életet számba nem vévő gondolkozás bilincseit széttörni, az úgy elmaradhatatlan átalakítását mások, rajtunk kívül állók fogják megindítani és ha kell, kierőszakolni.

Intéző köreinkben ügylátszik megvolna a hajlandóság e kérdés megoldására. Mint mindenben, itt is csak a pénzkérdés hátráltatja a megvalósítást. Úgy áll a dolog, hogy ezt az újítást csak akkor lehet megvalósítani, ha kimondatik a siketnémák kötelező iskoláztatása,*) ha a siketnémák számára elegendő intézet létesül és ha a növendékek eltartásának gondja nem az igazgatók vállait terheli. Mig ez a három óhaj nem teljesül, addig szó sem lehet reformról. Marad minden a régiben. A növendékek létszámának biztosítása céljából elveszünk ezután is boldog-boldogtalant. A fő az, hogy hozzá tudjon járulni legalább részben az eltartási költségekhez. De ha az eltartásról való gondoskodás kérdése nem is okozna annyi gondot, bajt, amennyit tényleg okoz, akkor sem válogathatunk túlságosan a növendékanyagban, mert örülnünk kell, ha 10 hónapi agitáció után elegendő folyámodó akad, ha egyik-másik szülőt szép szóval rá tudjuk venni, hogy adja gyermekét intézetbe. A legtöbb intézetnek soha sincs elég folyámodója.

A mostani állapotot pedig megsínylik a tanárok és növendékek egyaránt, minden intézetben, minden osztályban van 1—2 nagyon gyenge, a beszédtanulásra alkalmatlan növendék, akit vinni kell. A tanár majd minden idejét ezekre pazarolja. Ezek okoznak álmatlan éjszakákat. A növendék valóságos kálváriát jár. Mindhiába. A jó nő-

*) A törvényjavaslat már készül. (V. ö. idevonatkozó hírünkkel. *Szerk.*)

vendékek pedig sokszor hiába várják, remélik, hogy majd rájuk is kerül a sor. A nagyon gyengék miatt nem részesülhetnek tudásvágyuknak, képességüknek megfelelő gyorsabb, közvetlenebb oktatásban, nem tehetnek kellő előmenetelt.

Bizony szükség volna reformra, nagy szükség!

A *kézügyességi-oktatás* — amint hirlük — újra módosulni fog intézeteinkben.*) Németországban is új irány bontogatja szárnyait. Nem lesz érdektelen, ha azt lapunkban megismertetem. Arról van szó, hogy a külön tárgyként szereplő, tervszerű és külön teremben üzemeltetett kézügyességi-oktatás helyébe az állandó foglalkoztatás, illetőleg kézimunka lépjen, ami nem szerepelne önálló tárgyként, hanem fontos segédeszköze volna minden tanításnak. Akkor vennők elő, amikor arra — tanítás közben — szükség volna. Kiegészítője, támogatója volna az elméleti oktatásnak. Amit a gyermek tanul, azt megrögzíti: lerajzolja, kivágja, vagy agyagból kiformálja. Így aztán mélyebbé, erősebbé válnék a szemlélet, mert a gyermektől előállított tárgy mintegy megeleveníti benne a szót. Tudása, ismerete tehát pusztán csak az emlékezetre támaszkodó tudás helyett, tapasztalati, szemléleti tudássá erősül.

A foglalkoztatva-tanítás nem kíván tökéletes tárgyakat készíttetni a gyermekekkel, hanem arra törekszik, hogy minden növendék tudjon magán segíteni, ha hirtelenében valamely szemléletre volna szüksége. Egyszerűségénél fogva alig kell hozzá szerszám. Egy-két színes irón, festék, olló, papír, agyag, kés, fapálcika stb. megteszi a szolgálatot, tehát bármelyik órában elővehetjük e munkálatokat.

Németországban sok híve van már ez új iránynak. Az intézőkörök is szívesen látják elterjedését. Sok középiskola — sőt leányiskola már ily úton halad. Újabban a siketnémák iskoláiban is kísérleteznek vele. Így többek között az *emdeni* intézetben heti 2 szemléleti órán próbálják ki. A próbát *Tietjen*, az új iránynak lelkes híve végzi és annak hasznos voltáról erősen meg van győződve, akinek idevonatkozó nézetét, felfogását az alábbiakban ismertetem. (Blätter f. Taubstummenbildung 1911. évi 5—6. sz.)

A foglalkoztatómunka a kézügyességi oktatásnál sokkal nagyobb mértékben elősegíti az agy bal féltékéjében székelő érző és mozgató központok kifejlődését és funkcióképességét. Ismert igazság: gyakorlat teszi a mestert. Látjuk, hogy pl. az írás milyen nehézséget okoz eleinte a gyermeknek. Később pedig, amikor a megfelelő központ kifejlődött, amikor az idegpályák és az idegek mozgatta kézizmok megfelelően gyakoroltattak, mily könnyen megy az. Ebből az egy példából is kiviláglik, hogy a mozgató központ fejlődését, tökéletesedését a megfelelő izmok munkája, gyakorlása idézi elő. De bizonyos az is, hogy a kéz izmait mozgató összes idegeket csakis a finom, aprólékos kézimunkával hozhatjuk működésbe.

Akár az agyagmunkát, akár a papirhajtogatást, vagy a rajzot, a pálcika kirakást bármikor, akármelyik órában alkalmazhatjuk. Nem kell hozzá sem különös előkészület, sem sok szerszám; testi erőt sem

*) Annak idején módunkban lesz az új tervezettel — lapunkban is — foglalkozni. Gondoskodni kívánok e tárgynak minden oldalról való megvilágításáról. Minél több hozzászólást kérek. *Szerk.*

igényelnek. Mindegyik a kéz finom művű szerkezetét hozza mozgásba és így elősegíti az agy megfelelő sejtjeinek működési képességét. Felállíthatjuk tehát a tételt, hogy a *kézügyesség székhelye az agyban van* és hogy a *kéz munkája út az agyhoz*.

A jobbkezesek izmainak mozgató központja az agy bal féltekéjében van. Ugyanott vannak a beszéddel összefüggő összes központok is. Jogosult tehát a feltevés, hogy a munka és a beszéd előnyösen hatnak egymásra és megfelelő agysejtjeik fejlődésére. Tudjuk, hogy a gyengetehetségük oktatásában a foglalkoztatás nagy szerepet játszik és hogy e tekintetben igen szép eredményt lehet felmutatni.

Az emdeni iskolában egy kis leánya, — aki beszélőképességét elvesztette — éppen a foglalkoztató-tanítás következtében gyógyult ki bajából. Más órákon sohasem lehetett szólásra bírni és semmire sem reagált, míg a neki nagyon kedves munkaórákon egyszer csak magától megszólalt. Eleinte egyes könnyű szavakat mondott ki, hovatovább azonban mindinkább belemelegedett a beszédbe, sőt később tanárjának kérdéseire is válaszolt.

(Folyt. köv.)

Pedagógiai megfigyelések.

□ **Fejhangból hogyan fejlesztettünk zöngehangot.** A II. osztályban egyik növendékemnek fejhangja volt. Próbálgattam vele mindent, de sehogy sem sikerült zöngét kicsalni belőle. Segítségül hívtam B. kartársamat, aki eredményre jutott.

B. különböző hangkapcsokat mondatott a gyermekkel, miközben természetesen érzékeltetett. Így: pá, papa, páva, baba, pók, kezem stb., de egyikkel sem ért célt. Végre a „tó” szó is sorra került s ime növendékem e szó kiejtésében némi zöngét hallatott.

A kiinduló pont tehát megvolt. Ebben a szóban megrögzítettem a zöngét s csak azután tértem át más szavakra. A gyermek most már elég jó zöngével beszél.

Az I. osztályban szintén volt egy fejhangú növendékem, aki mindjárt a tanítás kezdetén fejhangon beszélt. Ennél úgy sikerült a javítás, hogy a gyermek pajizsporcát két újjam közé fogtam és rezgést utánozva, gyengéden le-leszorítottam és a zöngehang ejtésére így eszméltettem.

A.

HIVATALOS RÉSZ.

Kérjük t. tagtársainkat, sziveskedjenek közgyűlésünkre minél többen eljönni.

Státusunk rendezéséről a képviselőház 1911. évi május hó 19-iki ülésén — a vallás- és közoktatásügyi tárca 1911. évi költségvetésének tárgyalásakor — *Zichy János gróf* vallás- és közoktatásügyi miniszter a következőket mondotta:*) „Ami a gyógypedagógusok státus-

*) V. ö. Budapesti Közlöny 1911. május 20. (116. sz.) Országgyűlési Értesítő című melléklet 16—23. l.

rendezését illeti, erről nemrégiben *Preszly Elemér* t. képviselőtársam tett itt a házban említést.*) Erre vonatkozólag a *státuszrendezést, az 1909. évi költségvetési létszámot véve alapul, 16 XI. fizetési osztályú állás kivételével, amely állások részben nem szakképesített, részben ideiglenes minőségű egyének által töltetnek be, a jövő évtől kezdve, két év alatt két egyenlő részletben kívánom végrehajtani.* Az ujonnan szervezendő állások ideiglenesen a XI. fizetési osztályba soroztatnak ugyan, azonban a *szakképesített, véglegesített tanerők állása egy év múltán a X. fizetési osztályba fognak átszerveztetni.* Külön intézkedés felvételével gondoskodom arról, hogy a polgári iskolai és felsőbb népiskolai igazgatóknak és a gyógypedagógiai intézetek vezetőinek 600 koronás igazgatói működési pótléka a jövőben a fizetés természetével birjon és így a nyugdíjba beszámíttassék. Természetes azonban, t. képviselőház, hogy amennyiben ez a pótlék fegyelmi eljárás folytán megszűnnék, úgy ez annak idején a nyugdíjba beszámítható nem lesz.“

A „Balatoni Szövetség”-nek 984/1911. sz. a. egyesületünkhöz küldött írásából közöljük az alábbiakat. „Értesítjük, hogy a Siketnéma-intézeti tanárok országos egyesülete“ igazolt tagjai**) részére az Almádii Fürdőigazgatóság 10% fürdődíj kedvezést nyújt szelvényfüzetek váltása alkalmával. A füzetek magukban is már kedvezést biztosítanak. Ezenkívül a fürdőigazgatóság felmenti őket a gyógy- és zenedíj fizetése alól. Akik ezt a kedvezést igénybe venni óhajtják, külön igazoló levél kiadása végett a fürdőigazgatósághoz kell személyesen fordulniok . . . Hazafias tisztelettel Balatonfüred-fürdő, 1911. évi május 9. Dr. Óvári Ferenc orsz. képviselő ügyvezető-alelnök, Csémő György titkár.“***)

Vasúti kedvezmény. A Győr—Sopron—Ebenfurti Vasút üzletigazgatósága (Sopron) félárú jegyváltásra jogosító igazolványt ad, ha Egyesületünk hivatalosan közli a gyűlés idejét és beküldi a résztvevő tagok névsorát, (Az igazolványért utólagosan 20 fillér jár.) Akik e kedvezményre számot tartanak és a gyűlésen való részvételüket május 22-ig a soproni helyi bizottságnál *névszerint* nem jelentenék be: Egyesületünk elnökénél június 10-éig még jelentkezhetnek. 10-e után külön kérvény (bélyegmentes) irandó és láttamozásra Egyesületünkhöz küldendő.

Hivatalos nyugtázás. A mult számban közölt kimutatások óta befolytak a következő egyesületi tagsági és lapelőfizetési díjak. *Tagsági díjakban:* dr. Tragor Ignác 1910. és 1911. évi pártoló tagsági díja 20 K. Sándor Szilveszter 1910. II. felére 2:54 K. Juhász Zoltán 1910-re 5 K. Tóth Árpád 1910-re 5 K. Emmer István 1909-re 5 K. Greiner László 1910. II. felére 2:50 K. Hövényes Antal 1910-re 5 K. Winkler Sándor 1910-re 5 K. Borbély Sándor 1911-re 5 K. Györgyffy Ákos 1910-re 1 és 1911-re 4 K. Schäffer Mátyás 1911-re 5 K. Vas István 1911. I. felére 2 K. Lett József 1910 I. felére 2 K. Mayer András 1911. I. felére 3 K. Szentgyörgyi Gusztáv 1910-re 50 f.; Szotfrid

*) V. ö. Budapesti Közlöny 1911. január 12. (9. sz.) Országgyűlési Értesítő című melléklet 19—20. l.

**) A tagsági igazolást elég egy levelező-lapon kérni Egyesületünkötől. Szerk.

***) Felhívjuk a figyelmet a buziási gyógyfürdő kedvezményére is. (V. ö. Hivatalos Közlöny 1911. 9. sz. 183. l.)

József 1911-re 5 K. Válek János 1910-re 4 K. Vissi János 1908. és 1909-re 10 K. Wolkóber János 1911-re 5 K. Szép József 1911. I. felére 2 K. Derbész Bertalan 1909. és 1910-re 10 K. Derbész Bertalanné 1909. és 1910-re 10 K. *Előfizetési díjakban:* Juhász Zoltán 1910-re 7 K. Tóth Árpád 1908. II. felére 3·50 K. és az 1909. évre 2·50 K. Gácsér József 1908-ra 7 K. Greiner László 1910. II. felére 3·50 K. Govrik Béla 1910-re 7 K. Hövényes Antal 1910-re 7 K. Borbély Sándor 1911-re 7 K. Schäffer Mátyás 1910. II. felére 3 és 1911. I. felére 4 K. Kondra Mihály 1910. I. felére 3 K. Mayer András 1910. II. felére 3 K. Szentgyörgyi Gusztáv 1910. II. felére 3·50 K. Sztotfrid József 1910-re 1 és 1911-re 6 K. Vatter Ferenc 1910. II. felére 3·50 K. Wolkóber János 1910. II. felére 4 K. A siketnémák kecskeméti intézete 1911-re 12 K. Sopron, 1911. május 18-án. *Völker József* pénztáros.

Kérjük az esedékes tag- és előfizetési díjak beküldését!

VEGYESEK.

Gyűlést tartott a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsa 1911. évi április hó 26-án, május 3-án, 17-én és 22-én. Tárgyak: 1. Az érzéki és az értelmi fogyatékosok tankötelezettsége.*) 2. A képző tanári testületének jegyzőkönyve. 3. A gyógypedagógiai intézetek tanévvégi vizsgálatai. 4. A kézügyességi oktatás reformálása. 5. Az esztergomi egyházmegyei hatóságnak egy hitoktatói állás szervezése iránti felterjesztése. 5. A borosjenői intézet igazgatójának a jövedéki bírság-alapból létesítendő alapítvány iránti felterjesztése. 7. A siketnémák váci intézete testületének jegyzőkönyve. 8. Brassó vármegye kir. tanfelügyelőségének kisegítő-iskola létesítése iránti felterjesztése. 9. A gyenge tehetségűek oktatására képző szűnidei tanfolyam. 10. A siketnémák temesvári intézete igazgatójának a tanév korábbi bezárására vonatkozó felterjesztése. 11. Az állami gyermekmenhelyek kötelékébe tartozó gyengeelméjű gyermekek elhelyezése. 12. Lett József történelmi tankönyve. 13. Viszanik János siketnéma kérvénye valamelyik siketnéma intézetnél való alkalmaztatása iránt. 14. A vakok budapesti intézete igazgatójának a könyvkötői iparág meghonosítása iránti felterjesztése. 15. A siketnémák debreceni intézete igazgatójának helyettesítési díjak kiutalványozása iránti felterjesztése.

„Vezérkönyv a siketnémák beszédtanításához.” A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megbízásából írta *Borbély Sándor* a II. és III. osztályok számára. Ez a várva-várt szakmunka előreláthatólag készen lesz a nyáron.

Gácsér József kartársunknak, egyesületünk alelnökének súlyos betegségéből való kigyógyulását örömmel adjuk hírül, őszintén kívánva,

*) Egyesületünknek a siketnémák tanítási kötelezettsége érdekében az ország törvényhatóságait megmozgató tevékenysége után méltán remélhetjük, hogy idejében alkalom adatik a hozzászólásra.

hogy újult erőben, de a régi munkakedvében és kedélyében minél előbb köszönthessük őt magunk között.

Népünnepély lesz juniusban Marosvásárhelyt a siketnémák javára, melynek előkészítésén hetek óta buzgólkodik *Nagy Péter* kartársunk, a kolozsvári intézet igazgatója. Marosvásárhely után Gyergyószentmiklóson fogják hirdetni az ígét.

Látogatás. Hosszabb cikkben írja le *Poós Alajos* az „Ung“ f. évi 18-ik számában a siketnémák ungvári intézetének meglátogatását. Ismerteti az intézet keletkezését, beosztását (internátus, tantermek, műhelyek); leírja a tanítás alsó és felső fokának megfigyelését, méltatva az eredményeket; rámutat a nép közönyére, tudatlanságára, mellyel az intézet vetetőinek küzdenie kell. Megemlíti, hogy az intézet igazgatója előterjesztést tett a városhoz, kérvén az intézet mellett levő egyik utcának Cházár Andrásról, a magyar siketnémaoktatásügy első apostoláról való elnevezését. (Kérem kartársaimat, küldjék, küldessék meg a helyi lapok ama számaait, melyekben ügyünkről szó esik. *Szerk.*)

Kézügyesítő bádognmunka címen készül *Eötvös László* kartársunknak egy körülbelül 20—22 iv terjedelmű, 700 ábrával élénkített műve. A szerzőnek úttörő munkájával az a célja, hogy kivegye részét abból a munkából, mely az egész oktatásügyet gyakorlatiasabb alapra kívánja helyezni. A könyv előfizetési ára bérmentes küldéssel 5 korona. Megrendelhető a szerzőnél, Eger, Kápolna-utca 29. (Érdeklődéssel várjuk e könyvet s ha alkalom adódik, szándékozunk vele részletesen foglalkozni.)

Alapítványt tett a „Cházár András“ Orsz. Siketnéma-Otthon 1911. évi április hó 9-én — ügyvezető-elnökének esküvője napján — *Schreiner Ferenc* ügyvezető-elnöknek és feleségének, *Berecz Erzsébetnek* nevére. A 200 korona tőkének kamatát az évfordulókon az „Otthon“-nak egy szegénysorsú, nős, siketnéma tagja kapja.

Beszédhibák javítására képesítő tanfolyam lesz 15 tanár, tanító részére július 3—29-éig a siketnémák budapesti állami intézetében. Elsősorban tanítóképzői tanárokat és gyakorló-iskolai tanítókat vesznek fel, akik egyenként 100 korona államsegélyt és ingyen lakást kapnak. A folyamodás határideje május 20-án járt le.

Gyászhir. Nagy fájdalom sujtotta *Bartók Lajos* és felesége *Weiser Adél* váci kartársainkat 18 éves, VI. o. gimnáziumi tanuló fiuknak, *Lajosnak* elhunytával. Fogadják részvétünket.

A német siketnéma-intézeti tanárok jövő évi nagygyűlésére *Schlechtweg* (Weissenfels) „Ifjúsági folyóiratot a siketnémáknak is“ című előadás tartását jelentette be. Ők is szükségét érzik tehát egy ifjúsági lapnak!

Háztartási tanfolyam siketnéma leányok számára. A poseni tartománygyűlés folyó évi március 14-iki gyűlésén *Radomski* iskolatanácsos, a siketnémák poseni intézete igazgatójának javaslatára elhatározta, hogy Posenban a Siketnéma-Otthonnal kapcsolatosan fél éves háztartási tanfolyamokat szervez az intézetet végzett siketnéma leányok számára. A tanfolyam már ez év júliusában megkezdődik.

Megtanulnak ott a leányok főzni, sütni, mosni, vasalni, ruhát, fehérneműt javítani, háztartást vezetni. A tanfolyamot egy arra képesített tanítónő vezeti. Egy tanfolyam költsége körülbelül 4—5000 korona. Egy ilyen háztartási iskola már van Németországban (Wriezenben), szintén a Siketnéma-Otthonnal kapcsolatban. Ide a Brandenburg tartományban lévő intézetek végzett leánynövendékeit gyűjtik össze.

Adomány. Az Első Magyar Ált. Biztosító Társaság március hó 18-án tartott közgyűlésén elhatározta, hogy a felszázados működésének emlékére alkotott 500,000 koronás alapítvány ez évi kamatjövedelmét — 20,000 koronát — az Orsz. Gyermekszanatórium Egyesületnek és a „Szeretet” Gyengeelméjűeket és Siketnémákat Gyámolító Orsz. Egyesületnek adományozza.

Két rendelet a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől: I. 16,785—1911. A tanítóknak a gyermekvédelem és a fiatalkorúaknak pártfogásba vétele („patronázs”) terén kifejtendő tevékenysége ügyében. — II. 12,005—1910. Az iskolák tűzbiztonsága és a növendékek menekülési módja ügyében. (Lásd Néptanítók Lapja XLIV. évf. 8. sz. 1911. ápril 15. 1—16. oldal.)

Beküldött könyvek, füzetek és lapok.

Vonal és forma. Irta *Walter Crane*, fordította *Mihalik Gyula*. Budapest, Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) Részvénytársaság 1910. VI., Andrassy-út 21. Ára 2 korona.

A logika elemei. Irta *W. Stanley Jevons*. Az angol eredetiből fordította *Kelemen Ignác* székesfővárosi tanár. Budapest, Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fia) Részvénytársaság, 1911. Ára 2 korona.

Az elemi népoktatás enciklopédiája.) Szerkesztette *Kőrösi Henrik* és *Szabó László*. Első kötet *A—H*. Budapest, Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda, IV., Egyetem-utca 4. 1911. Ára kötve 16 korona.

Könyv a gyermekről, munka, játék, művészet. Ignotus előszavával. Irta *Nádai Pál*. Első és második kötet (2 db). Budapest, Franklin-Társulat, 1911.

Miképp lehetünk hosszú életűek? Elbeszéli *dr. Flóris Aron* egyetemes orvostudor. Megrendelhető a szerzőnél Budapest, VIII., Karpfenstein-utca 18. földszint 8. I. kötet. 1910. Ára 3 korona 20 fillér.

A „Balatoni Szövetség”**) kiadványai:

- a) **A Balatonvidék éghajlati viszonyai** stb. Irta *dr. Lenkei Vilmos Dani*.
- b) **A Balaton hatása az ember szervezetre.** Ára 60 fillér. Irta *dr. Lenkei Vilmos Dani*.
- c) **A Balatonban való fürdésről.** Ára 20 fillér. Irta *dr. Lenkei Vilmos Dani*.
- d) **Almáditól Badaacsonyig.** Irta *Sági János*. Ára 40 fillér.
- e) **Kis kiránduló.** Összeállította a „Balaton” szerkesztősége Balatonfüred. Ára 20 fillér.

Siketnémák Lapja. Szerkeszti *Rózsa Ede*. I. évf. 5. és 6. sz., 1911. április 15. és május 15. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, VII. Damjanich-utca 27.

Siketnémák Képes Lapja. Laptulajdonos és szerkesztő *Borbély Sándor*, Vác. I. évf. 9. sz. 1911. május 15.

*) Az I. kötetben a gyógypedagógiai oktatás köréből 39 főbb cikket találunk.

**) A „Balatoni Szövetség” Balatonfüred (Budapest, VII. Rákóczi-út 38.) tájékoztat minden, a Balatonvidék fejlesztésével összefüggő kérdésben.